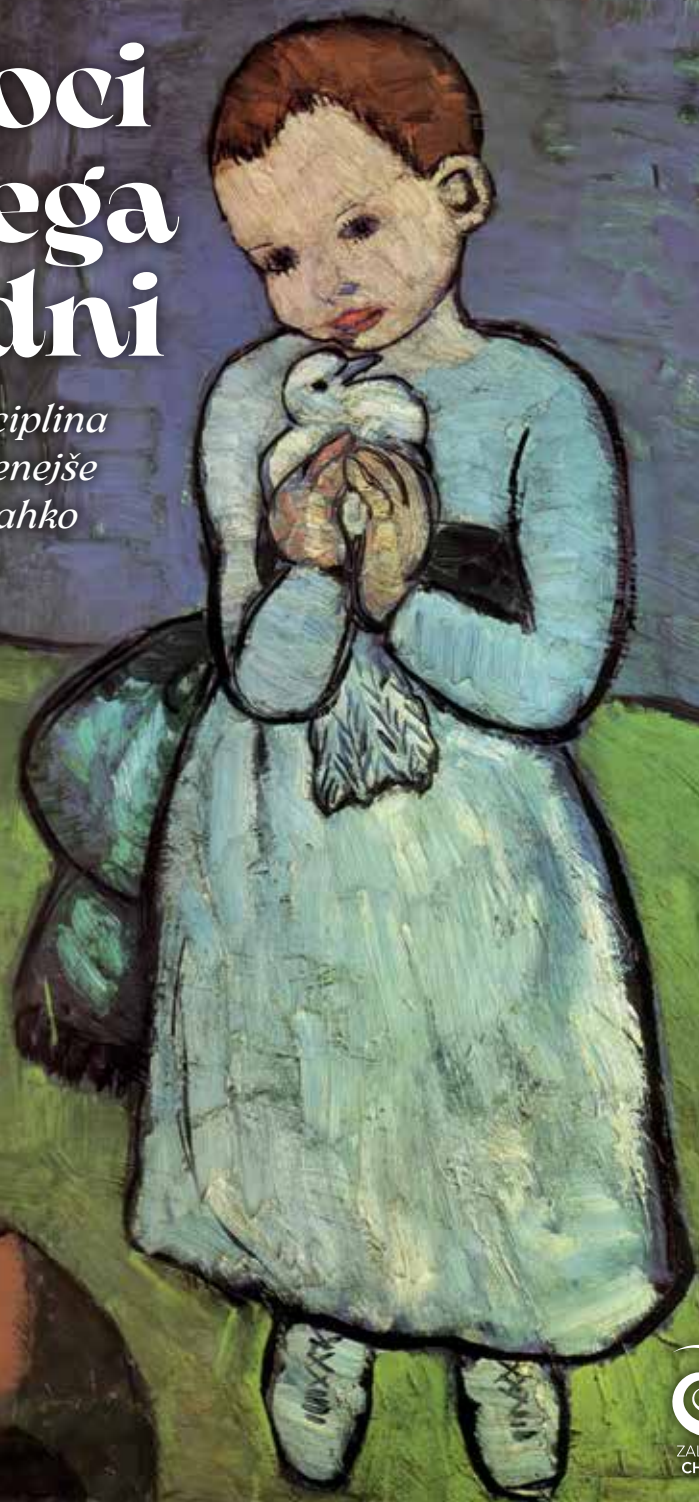

Barbara Coloroso

Otroci so tega vredni

*Notranja disciplina
je najdragocenejše
darilo, ki ga lahko
damo otroku*

2. izdaja

B a r b a r a C o l o r o s o

Otroci so tega vredni

*Notranja disciplina
je najdragocenejše darilo,
ki ga lahko damo otroku*

2. izdaja

ZALOŽBA
CHIARA

Otroci so tega vredni 2. izdaja

Notranja disciplina je najdragocenejše darilo, ki ga lahko damo otroku

Barbara Coloroso

© 2025 Založba Chiara v sodelovanju z Založbo Tangram

Naslov izvirnika: Kids are worth it

Prva izdaja – Somerville Books Limited, Toronto, Ontario, Canada

© 1994 Barbara Coloroso

Izdala in založila: Založba Chiara

Za založbo: Simona Hana Boc

www.zalozba-chiara.si

Prevod: Zvonka Pangerc Pahernik

Uredništvo: Sia Sanaren

Lektura: Samo Krušič

Spremna beseda: Sia Sanaren

Slika na naslovnici: *Child with a Dove (Otrok z golobico)*, Pablo Picasso

Slika v javni domeni

Oblikovanje: PhotoZ

Tisk: Primu digitalni tisk

2. izdaja

Naklada: 600 izvodov

Ljubljana, 2025

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

37.018.1(035)

COLOROSO, Barbara

Otroci so tega vredni : notranja disciplina
je najdragocenejše darilo, ki ga lahko damo
otroku / Barbara Coloroso ; [prevod Zvonka
Pangerc Pahernik ; spremna beseda
Sia Sanaren]. - 2. izd. - Ljubljana : Chiara, 2025

Brez pisnega dovoljenja Založbe Chiara je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnem koli obsegu ali postopku, hkrati s fotokopiranjem, tiskanjem ali shranitvijo v elektronski obliki, v okviru določil Zakona o avtorskih in sorodnih pravicah.

Anni, Marii in Josephu

*Vsakemu od vas želim veselje,
ki pride z iskanjem pravice
in ustvarjanjem miru.*

Vsebina

Spremna beseda	9
Uvod	13
Otroci so tega vredni	17
Tri vrste družin	53
Tri različice za »ne«	81
Izražanje svoje osebnosti	95
Kako ohranimo hladno kri	111
Stvarnost, napake in problemi	135
Mega problemi	157
Kako zgladiti rivalstvo med brati in sestrami	173
Domača opravila in prosti čas	199
Denarne zadeve	239
Kdaj in kaj jemo	255
Spanje in počitek	271
Privajanje na stranišče	287
Spolnost ni nič grdega	299
Epilog	313

Spremna beseda

Ta čudovita vodila za nekaj,
kar je tako nepredvidljivo!

Knjigo *Otroci so tega vredni* Barbare Coloroso sem prvič dobila v roke pred mnogimi leti, ko sem bila zaposlena v eni od splošno-izobraževalnih knjižnic in je veljala za uspešnico. Sveža miselnost za novo generacijo staršev, med katere sem spadala tudi sama s svojim prvorojencem! Iz radovednosti sem si jo čez vikend sposodila, saj je bila čakalna vrsta v nedogled. Prebirala sem, razmišljala, tehtala, a ugotovila le, da je vzgoja cela znanost. Za mlado mater, ki je želela vzgojo speljati nekako na perfekcionističen način, je bil to kar pretres. Vendarle se je vsebina ugnezdila v moje srce, in zlasti ob vzgojnih napakah sem se spomnila marsikatero avtoričine besede. Sprašujem se, zakaj si knjige nisem priskrbel in je v opomin na izjemnost starševanja postavila na nočno omarico.

Sam naslov knjige je tako pomenljiv, preprost, a z dikcijo zapovedi ljubezni in odgovornosti do vsakega otroka. Revolucionarno dejanje je, ko otroka lahko sprejmeš kot edinstvenega in je vzgoja sledenje temu prepričanju. Nimamo šol ali izobraževanj za to, še ne. A imamo skorajda čudežne knjige, in ravno takšna je knjiga Barbare Coloroso.

Avtoričina profesionalna pot je povezana z vzgojo, poučevanjem otrok s posebnimi potrebami, ki potrebujejo izjemno predanost in razumevanje. Poleg tega je avtorica svoje znanje in spoznanje gradila na družinskem življenju

s tremi otroki različnih starosti, kar je nasploh najpomembnejši vidik. Seveda je ritem v vsaki družini drugačen, glede na vzgojo generacij pred njo, družbeni status, izobrazbo staršev, njihovega odprtega duha, a vendar lahko informacije dosežejo mnoge starše. Prešinila me je misel, da bi to branje koristilo že v samem trenutku, ko oseba pomisli na možnost imeti otroka, in se ga lahko loti na umirjen način, kot predpriprave na pomembno nalogo v prihodnosti.

Avtorica se v vsakem poglavju posveča razlikam med trdimi, mehki in prožnimi družinami, kar je najpomembnejši moment. Starši, ki si želijo pluti s tokom, ki bo blagodejno vplival na njihovega dojenčka, malčka, mlajšega otroka, najstnika, bodo brez kritike lahko prepoznali svoje vedenje in ga spremenili, če bo za to volja. Knjiga nikakor nikogar ne kritizira, saj avtorica pripozna tudi vzroke za določeno starševanje. Pokaže pa na uvideven način možne posledice ponavljanja določenega vzorca vzgoje in posledice za otroka v odrasli dobi.

V svojem izčrpnem priročniku se dotika tematik, kot so: izražanje otrokove osebnosti, ohranjanje mirne krvi staršev, vzgajanje z besedico ›ne‹, prepoznavanje in učinkovito reševanje rivalstva med sorojenci. Loteva se tudi ›mega problemov‹, ki starše pogosto presenetijo v najstniškem obdobju otroka, kjer ravno primeri komunikacije pomagajo prepoznavati srž družinskih konfliktov. Poudarek daje na poglavji o razumevanju in usklajevanju družinskih opravil ter prostega časa, saj to pomembno prispeva k družinski dinamiki, tenkočutno pa se loteva tudi izziva, kako otroku pojasniti pomen denarnih zadev že v ranih letih. Prehranjevanje, spanje in privajanje na čistočo so tako naravne aktivnosti, vendar se pri starševanju lahko marsikaj zalomi, zato imajo poglavja dodatno vrednost. Nenazadnje je tudi poglavje o spolnosti posebnega pomena, saj avtorica vztraja na vzgoji o spolnosti od ranega otroštva, ki doprinese

k zdravemu pogledu otroka na to tematiko in jo odreši predznaka ›tabu‹.

V knjigi je mnogo konkretnih primerov in ji dajejo moč zlasti primeri komunikacije med otrokom in starši. Slednji so nujni za prepoznavanje naših vzorcev, ki so postali rutina, in njihovo spreminjanje. Kadar koli se starš odloči za spremembo, je tudi otrok pripravljen.

Kot mati štirih odraslih otrok, med njimi dvojčkov, ki je dolga leta preživela kot samohranilka, sem knjigo brala z nepojasnljivo radovednostjo. Bila je tako potrditev mojih dobrih prijemov kot tudi opomin na vse, kar sem naredila napak, nepreudarno. Neverjetno, koliko zmede sem vnesla v svoje in otrokovo življenje pri prvorojencu, a ravno to spoznanje mi pomaga pri, sprva, sprejemanju mojih napak in nato reševanju tega, kar je rešljivo. S prepoznavanjem svojih vzorcev sem le-te lahko kritično obdelala in morda potegnila črto čeznje, da se naslednjih generacij v moji družini ne bodo dotaknili. Vzgoja ostalih treh otrok se je zdela enostavnejša, ker sem sledila notranjemu glasu in se predvsem znebila strahu pred napakami, torej sem prešla na vzgojo, značilno za ›prožnega‹ starša. Vsekakor je starševanje doživljenjski posel, zato je vsak trenutek priložnost za spremembo, drugačen pogled na otroka, čeprav je že odrasel. S svojim zgledom postanemo odraslemu otroku mentor, na katerega se vedno lahko zanese in se z njim pogovori. V prihodnosti pa kot stari starši delujemo v dobrobit zanamcem, saj lahko s svojim osveščenim vzgojnim ravnanjem pripomoremo k zadovoljstvu vseh.

Knjiga *Otroci so tega vredni* tako postane priročnik za vse generacije staršev, za vse, ki ljubijo otroke in se zavedajo njihove vrednosti za ta svet, v katerem le sožitje prinese mir v srca in družine.

SIA SANAREN

Uvod

*... samo zato, ker so otroci,
so dostojanstveni in dragoceni,
enostavno zato, ker so ...*

BARBARA COLOROSO

Moja pot do starševstva je bila vse prej kot premočrtna. V poznih šestdesetih letih, pri mojih sedemnajstih letih, sem vstopila v frančiškanski red, da bi postala nuna. Hkrati sem se vpisala na univerzo, da bi študirala specialno pedagogiko. Niti slutiti nisem mogla, da bosta ti dve usmeritvi tako pomembno vplivali na mojo kasnejšo starševsko vlogo.

Univerzitetni predmeti v prvem letniku so bili zasnovani na behaviorizmu, ki temelji na vzgojnih sredstvih, kot so nagrade in kazni, diagrami o napredovanju, nagradne priponke in zvezdice, grožnje in podkupovanja. Ta model se je zelo obnesel pri poskusih s podganami, zakaj se torej ne bi tudi pri otrocih! Dejstvo, da pri vzgoji s pomočjo nagrad in kazni z otroki pravzaprav manipuliramo, me je motilo, vendar nelagodja, ki sem ga ob tem občutila, nisem znala jasno ubesediti. Poleg tega pa nisem poznala nobenega drugega načina vzgoje.

Ko sem naslednje leto vstopila v kanonski noviciat, učno dobo, ki je znana kot leto tišine in premišljevanja, sem se poglobila v študij psihologije in teologije. V tem obdobju sem začela razmišljati o vsem, kar sem se bila naučila. Sama

s seboj sem imela dolge razgovore, podobne prerekanjem, kakršna imam danes s svojimi tremi najstniki. In moji argumenti v tistih notranjih razgovorih s seboj so bili ravno tako jalovi kot moji sedanji argumenti v razgovorih z otroki. Ker tedaj noben argument ni prevladal, nobenega pa tudi nisem mogla popolnoma ovreči, sem na začetku svoje učiteljske kariere poskušala med študijem usvojene metode uskladiti s svojimi filozofskimi nazori. A se tudi to ni obneslo. Vera, da so otroci dragoceni preprosto zato, ker so, ne pa zato, ker ravnajo ali se vedejo meni všečno, se ni ujemala z doktrino o nagrajevanju »ustreznega vedenja« in preziranju ali celo kaznovanju »neustreznega vedenja«. Prepričanje, da otrok ne morem obravnavati na način, ki si ga tudi zase ne bi želela, je bilo v sporu s stališčem, da jih je treba »pripraviti do tega, da ubogajo«. Uporaba tehnik, ki ne krnijo niti njihovega niti mojega dostojanstva, se nikakor ni ujemala z metodo odtegovanja hrane v primeru neustreznega obnašanja.

Spraševala sem se, kaj neki imajo vse te učne tehnike skupnega s starimi, latinskimi izrazi o *disciplini z avtoriteto*, kar pomeni, napraviti učenje življenjsko. Ali otroci lahko postanejo odgovorni, domiselni in hitro prilagodljivi, če jih nadzorujemo, z njimi manipuliramo in jih prisiljujemo k ubogljivosti? Ali lahko razvijejo občutek za notranjo disciplino, če ves nadzor prihaja od zunaj?

Otroci so vredni, da jim podarimo najdragocenejše darilo, kar jih imamo, da jim torej pomagamo razviti notranjo disciplino. To je tudi moj odgovor na prej omenjene vzgojne dileme. Pri tem gre bolj za odnos do starševstva kot za skupek tehnik. Prepričanje, da so otroci preveč dragoceni, da bi jih obravnavali na načine, ki tudi nam samim ne bi ustrezali in ki bi krnili dostojanstvo nas in otrok, sploh ne predpisuje uporabe posebnih vzgojnih sredstev. To prepričanje predstavlja ustrezno naravnost do starševstva, s čimer omogoča,

da lahko svojim otrokom pomagamo razvijati občutek za notranjo disciplino.

Ker imam moža in tri otroke, lahko sklepate, da nisem postala nuna. Prav tako nisem popolna mati. Po marsikateri ponesrečeni izkušnji, ki sem jo imela pri vzgoji svojih otrok, sem jim pogosto zatrjevala, da so lahko srečni, ker nimajo popolne matere. Na te trditve je moja hči Ana prav tako pogosto odgovarjala: »*Tudi ti si lahko srečna, ker nimaš popolnih otrok.*« Njena sestra Marija je spraševala: »*Kako to, da sama ne počneš vedno tistega, kar ukazuješ drugim?*« Jože pa je nekoč vprašal skupino učiteljev, ki so se udeležili mojih predavanj, kaj želijo – naj bo »priden« ali »poreden«. Pričakujoče so se nasmehnili, jaz sem zadržala sapo, on pa me je z nedolžnim izrazom na obrazu izzval: »*Vse kaže, da bi radi videli, kako ravnaš v prvem in kako v drugem primeru.*«

Na naslednjih straneh je zapisano, kaj počnem danes, kako sem ravnala, kako bi ravnala, kako želim, da bi bila ravnala, in kako bom ravnala naslednjič.

*To so le namigi in ugibanja,
namigi, ki jim slede ugibanja, in ostalo
je molitev, spolnjevanje dolžnosti, red, misel in dejanje.*

T. S. ELIOT (*FOUR QUARTETS*)

Otroci so tega vredni

Nikar ne verjemi samo zato, ker so ti rekli, da verjemi ...

Ne verjemi tistega, kar ti je povedal učitelj, zgolj iz spoštovanja do njega. A vse, kar po tehtnem premisleku in preučitvi prepoznaš kot prijazno, kot nekaj, kar vodi v dobro, kar je v korist in dobrobit vseh bitij – tej doktrini verjemi, oprimi se je in jo upoštevaj kot svoje vodilo.

BUDISTIČNI AFORIZEM

Prišel si, da bi našel, kar že imaš.

BUDISTIČNI AFORIZEM

Za starševstvo ni hitrih in enostavnih odgovorov niti receptov, toda verjamem, da starši večinoma posedujemo prav tiste sposobnosti, ki so potrebne za to, da smo dobri starši – ko bi jih le znali odkriti! Težava je v tem, da so te sposobnosti skrite nekje na dnu naših možganov. Vzgojne metode, ki nam v kočljivih situacijah prve pridejo na misel, pa nam praviloma ne služijo najbolje. Posredovali so nam jih – največkrat nehote in brez zlih namenov – naši starši, stari starši, bratje in sestre, člani širšega družinskega kroga in družba. V situacijah, ko bi bilo s stališča zdravega razuma najprimerneje uporabiti en vzgojni prijem, se oprimemo drugega, neustreznega, ne da bi se tega zavedali. Nič čudnega torej, da je naše starševanje takšna zmešnjava!

Da bi se dokopali do vzgojnih prijemov, ki jih zares potrebujemo, se moramo najprej zavedati neustreznih, neučinkovitih in razdiralnih vzgojnih metod, ki jih uporabljamo. Potem se moramo notranje pripraviti na to, da ovržemo stara vzgojna pomagala in začnemo uporabljati tista, ki bodo najustrezneje služila nam in našim otrokom.

V tej knjigi si bomo podrobneje ogledali nekaj neustreznih vzgojnih prijemov. Morda nekaterih niste nikoli uporabili in nanje še pomislili niste, druge pa prav dobro poznate, saj ste jih morda uporabili še nedavno tega. Oglejte si jih in se pri sebi odločite, katere morate zamenjati. Pogovorite se tudi s svojimi otroki in jih glede tega prosite za pomoč.

Če me sin sredi množice v parku, ko sem ravno v vzgojnem elementu, opozori, da mu pridigam, ali če mi katera od hčera upravičeno očita, da je vprašanje, ki sem ga pravkar postavila, zares neumno, me to sicer spravi ob živce. V obeh primerih imajo otroci prav, zame pa sta to priložnosti, da se zamislim nad svojim ravnanjem in začnem uporabljati nove vzgojne prijeme.

Vas obhaja nelagodje, ko se spomnite, kako ste sinoči ravnali s svojim najstnikom? Ste izgubili živce, ker je vaš malček stene v dnevni sobi okrasil z netopnimi barvami? Ste jezni, prizadeti ali v zadregi? Samoizpraševanje in raziskovanje sta prva koraka na poti k drugačnemu ravnanju. Slednje pa zadeva obe strani; če se s svojimi otroki pogovarjate o tem, kako bi vam lahko pomagali, da nehate uporabljati neprimerna vzgojna sredstva ali da opustite ravnanje, ki ovira njihov razvoj, jim po drugi strani tudi vi lahko pokažete, da jim izbruhi besa, ki jih uprizorijo sredi trgovine, nikakor ne bodo prinesli tistega, za kar si prizadevajo.

Ko začnete prepoznavati neučinkovite vzgojne prijeme, ki so sestavni del vašega starševskega repertoarja, boste hitro ugotovili, da je pred vami priložnost, da jih zamenjate

z lažjimi, bolj odgovornimi, ustvarjalnimi prijemi, ki vas ne bodo bremenili.

Koristno je preveriti celotno zbirko prijemov, ki jih uporabljate, jih prepoznati in razvrstiti. Kakšni so ti prijemi, nam povesta odgovora na naslednji, osnovni vprašanji:

- 1. Kakšna je moja starševska filozofija?**
- 2. Kaj je cilj mojega starševstva – želim vplivati na svoje otroke in jim vlivati moč, ali pa jih hočem nadzorovati in jih siliti k ubogljivosti?**

Kakšna je moja starševska filozofija?

Le redki se ubadamo s filozofijo starševstva, preden dejansko postanemo starši. Potem, ko že imamo otroke, pa smo utrujeni in izčrpani, zato smo nagnjeni k temu, da enostavno vzgajamo tako, kot smo bili vzgajani sami. Besede naših mater nam drsijo z jezika, čeprav smo nekoč prisegle, da ne bomo nikoli takšne, kot so bile one. Roka kar sama zamahne, da bi z njo udarili otroka, natanko tako, kot so to počeli naši očetje, čeprav smo se nekoč zakleli, da nikoli ne bomo pretepali svojih otrok. Šele ko zabredemo v težave in nas zajame panika, začnemo mrzlično prebirati knjige o starševstvu in se udeleževati vseh predavanj na to temo v bližnji okolici.

Vendar tako imenovani strokovnjaki zagovarjajo celo vrsto neumnih, neproduktivnih in nezdravih tehnik starševanja. Če si nismo oblikovali svoje filozofije starševstva in je skrbno pretehtali, ne bomo znali ločiti dobrega od slabega in ne bomo sposobni s prepričanjem nastopiti proti tistemu, »kar s(m)o v vzgoji vedno počeli«. Ne bomo znali zavrniti neustreznih sklepov: *»Če je bilo dovolj dobro zame, bo dobro tudi za moje otroke.«* Če pa poznamo svojo lastno filozofijo, lahko raziščemo različne vzgojne prijeme, tudi tiste, ki jih

uporabljamo sedaj. Če neko sredstvo ne ustreza naši filozofiji, se mu lahko odrečemo – ne glede na to, kdo ga je uvedel in katera znanost ga utemeljuje.

Pri poskusu ovrednotenja svoje lastne starševske tehnike sem spoznala, da mi pri tem najbolj pomagajo tri načela:

- Otroci so sami po sebi vredni najboljšega. Prepričana sem, da menite enako, ker vem, da niste starši iz koristoljubja.
- Z otrokom ne bom ravnal(a) na način, ki ga ne bi želel(a) skusiti na lastni koži. Če ne sprejemam določenega ravnanja drugih do sebe, nikakor nimam pravice tako ravnati s svojim otrokom.
- Počenjam le tisto, kar ima učinek in kar ne krni niti otrokovega niti mojega dostojanstva. Če z nekim prijemom dosegam svoj namen, to še ne pomeni, da je dober; pomembno je, da ima učinek, vendar hkrati ne sme nikomur krniti dostojanstva.

Otroci so vredni najboljšega, ker so otroci, in iz nobenega drugega razloga. Svoje dostojanstvo in svojo vrednost imajo preprosto zato, ker so. Ni jim treba dokazovati, da kot človeška bitja predstavljajo vrednoto; ni jim treba dokazovati, da so nam dragi, niti jim ni treba dokazovati, da zaslužijo našo privrženost. Naša ljubezen do njih ne more biti pogojna, predmet pogojnosti sta lahko le naša naklonjenost ali nenaklonjenost do njihovih navad. Ni se nam na primer treba navduševati nad njihovimi pričeskami, uhani v nosovih ali nad njihovo nenavadno obutvijo. Toda naša ljubezen do njih mora biti takšna, da se lahko nanjo zanesejo in da jim je vedno na razpolago – tudi ko so v težavah in ko bi se mi najraje pretvarjali, da to sploh ni naš otrok. Biti z njimi, ko spokojno počivajo v našem naročju ali ko se nam prvič nasmehnejo, je enostavno. Biti z njimi, ko jim rastejo prvi zobje, ko imajo krče in prekričijo vso noč, pa ni. Biti z njimi,

ko se učijo voziti s kolesom, je enostavno; biti tam, ko uničijo družinski avto, ni. Biti z njimi, ko igrajo v šolski predstavi, je enostavno, a biti na razpolago, ko nas pokličejo s policijske postaje in prosijo za pomoč, ni.

Cela vas je potrebna, da vzgoji otroka.

AFRIŠKI PREGOVOR

Če verjamemo, da so otroci dragoceni, moramo to priznavati tudi sosedovim otrokom! Odrasli moramo biti pripravljeni prispevati vse, kar je potrebno, da vsem otrokom v naši skupnosti zagotovimo tisto, kar potrebujejo: primerno zdravstveno oskrbo, hrano, obleko in zatočišče, priložnosti za raziskovanje in razvoj ter vzgojo v varnem okolju. Tega posameznik ne more doseči, vsekakor pa je ta cilj dosegljiv, če vsi člani družbe verjamemo, da so otroci vredni – vredni časa, energije, materialnih dobrin in potrebne predanosti odraslih. Le z besedami izražena podpora otrokom ne zadošča; podkrepiti jo moramo z dejanji. Če kot družba sprejemamo obveznost, da bomo delovali v dobro naših otrok, potem moramo tehtno presoditi, v katere namene bomo porabljali denar.

Neki Libanonec, na smrt utrujen od nepretrganega vojnega uničevanja njegove domovine, je dopisniku New York Timesa dejal: »*Mir bo nastopil, ko bomo začeli ljubiti svoje otroke bolj, kot sovražimo svoje nasprotnike.*« Če že trdimo, da so naši otroci vrednota, potem moramo biti pripravljeni vlagati denar v tisto, kar zagovarjamo z besedami. S tem moramo uskladiti tudi naše metode vzgajanja otrok.